

ע"פ 2796/23 - שמעון לוי, אושר בן נעים נגד מדינת ישראל, מתלוננת, עו"ס סיון קוריס

בבית המשפט העליון

ע"פ 2796/23

ע"פ 2806/23

לפני:

כבוד השופטת ד' ברק-ארז
כבוד השופט ע' גרוסקופף
כבוד השופט י' כשר

המערער בע"פ 2796/23: שמעון לוי

המערער בע"פ 2806/23: אושר בן נעים

נגד

המשיבות:

1. מדינת ישראל
2. מתלוננת

ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר-
שבע (השופט י' עדן), מיום 23.2.2023, בת"פ
60102-03-22

תאריך הישיבה: ט"ו בטבת התשפ"ד (27.12.2023)

בשם המערער בע"פ 2796/23: עו"ד רן אבינועם
בשם המערער בע"פ 2806/23: עו"ד פאולה ברוש
בשם המשיבות: עו"ד הילה גורני
בשם שירות המבחן: עו"ס סיון קוריס

פסק-דין

1. לפנינו ערעורים על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בבאר-שבע (השופט י' עדן), מיום 23.2.2023, בת"פ 60102-03-22. המערערים הורשעו על פי הודאתם בכתב אישום מתוקן, בעבירה של שוד בנסיבות מחמירות לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין). כמו כן, המערער בע"פ 2806/23, מר אושר בן נעים (להלן: בן נעים), הורשע על פי הודאתו גם בעבירה של ניסיון לתקיפת שוטר בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 274 בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין.

עיקרי כתב האישום המתוקן

2. על פי האישום הראשון בכתב האישום המתוקן, המערערים קשרו ביניהם קשר לשדוד קשישה ניצולת שואה, ילידת שנת 1930, המתגוררת בגפה בביתה (להלן: המתלוננת). במסגרת הקשר הנ"ל, ביום 8.3.2022, בשעה 19:00 לערך, הגיעו המערערים לביתה של המתלוננת כשהם רעולי פנים ועוטים כפפות לידיהם, ופתחו את דלת ביתה. המתלוננת החלה לצעוק, אולם מי מהמערערים שם יד על פיה והורה לה לחדול מלהשמיע קול שאחרת המערערים יהרגו. בתוך כך, המערערים דרשו מהמתלוננת את כספה, תוך שהכו אותה, כיסו את פניה, כפתו את ידיה ורגליה, והפילו אותה ארצה.

בעקבות איומיהם, הפנתה המערערת את המערערים לחדר השינה בדירתה, ואלו הובילו אותה לתוך החדר בעודה כפותה, תוך שהם דורשים ממנה למסור להם את כספה. בשלב מסוים, בעודה כפותה ושרועה על הרצפה, אמרה המתלוננת למערערים כי כספה מצוי מתחת למזרן מיטתה, ומי מהמערערים הרים את המזרן ומצא תחתיו שקית ובה עשרות שטרות כסף ישראלים ואמריקאים בשווי כולל של למעלה מ-10,000 ש"ח. כמו כן, בחדר השינה איתרו המערערים גם טבעות זהב, ונטלו גם אותן.

לאחר שנטלו את המזומנים ואת טבעות הזהב, התירו המערערים את כבלי ידיה ורגליה של המתלוננת, וחלף זאת קשרו את ידיה באמצעות בד אדום ועזבו את הבית, תוך שהם מותירים אותה כפותה ושרועה על רצפת ביתה.

לאחר זמן מה הצליחה המתלוננת להשתחרר מן הכפיתה, התיישבה והחלה לבכות. רק בבוקר שלמחרת, בסביבות השעה 07:30, הגיעה בתה של המתלוננת לביתה, והזעיקה למקום כוחות משטרה. המתלוננת פונתה לקבלת טיפול רפואי בבית החולים, שם אושפזה למשך שישה ימים לצורך מעקב, לאחר שנגרמו לה חבלות בפנים, נפיחות סביב עין שמאל, וכן המטומות וחתכים במפרקי כפות ידיה.

3. על פי האישום השני בכתב האישום המתוקן, המיוחס לבן נעים בלבד, ביום 9.3.2022, בשעה 10:00 לערך, הגיעו לרחוב בו שהה בן נעים שוטרים. השוטרים ביקשו לעכב את בן נעים לצרכי חקירה, בגין האמור באישום הראשון, אך בן נעים סירב להתלוות לשוטרים ואיים עליהם כי ידקור אותם באמצעות מספריים שאחז בידו. אחד מהשוטרים ששהה במקום, אשר אחז בידו מקל, ניסה להדוף את המספריים מידי בן נעים, אולם בן נעים המשיך לאחוז במספריים וניסה לדקור באמצעותם את השוטר בגופו. בסופו של דבר הצליחו השוטרים להשתלט על בן נעים, והוא נעצר.

4. כאמור לעיל, בשל האירועים המתוארים לעיל הורשעו המערערים על פי הודאתם, בהסדר טיעון אשר לא כלל הסכמה לעניין העונש, בביצוע עבירה של שוד בנסיבות מחמירות לפי סעיף 402(ב) לחוק העונשין; כאשר בן נעים הורשע בנוסף בביצוע עבירה של ניסיון לתקיפת שוטר בנסיבות מחמירות, לפי סעיף 274 בצירוף סעיף 25 לחוק העונשין.

גזר דינו של בית המשפט המחוזי

5. ביום 23.2.2023 ניתן גזר דינו של בית המשפט המחוזי בעניינם של המערערים. בגזר דינו ציין בית המשפט כי האישום הראשון מעלה תמונה קשה של ביצוע עבירת שוד באלימות קשה כנגד אישה קשישה וניצולת שואה אשר במועד ביצוע העבירה הייתה כבת 92 שנים, תוך שהעבירה מבוצעת באלימות קשה ובביתה. בתוך כך, בית המשפט עמד על כך שבפסיקה הובע הצורך להחמיר עם מבצעים של עבירות אלימות קשות נגד קשישים.

6. בקביעת מתחם הענישה בגין העבירה נשוא האישום הראשון, סקר בית המשפט המחוזי מספר פסקי דין אשר עסקו בעבירות שוד אלימות של קשישים. העונש הקל ביותר שנפסק במסגרת פסקי הדין שסקר בית המשפט המחוזי עמד על 7 שנות מאסר, ואילו העונש החמור ביותר עמד על 13 שנות מאסר. בית המשפט המחוזי ציין כי בחלק מפסקי הדין שנסקרו על ידו, האלימות שבוצעה הייתה אף קשה יותר מהאלימות שהמערערים ביצעו כלפי המתלוננת. עם זאת, בית המשפט עמד על כך שהמשותף לכל המקרים שנסקרו על ידו ולמקרה דנן, הינו כי בכלום מדובר באלימות ופגיעה חסרת רחמים באנשים מבוגרים, תוך ניצול העדר יכולתם להתנגד לאלימות הפיזית, הטלת אימה ופחד עליהם, והפגנת היעדר כל חמלה. על רקע זה, בית המשפט המחוזי קבע כי הפגיעה אשר פגעו המערערים במתלוננת מהווה פגיעה שהינה ברף הגבוה ביותר בערכים המוגנים העומדים בבסיס העבירה של שוד בנסיבות מחמירות, והעמיד את מתחם העונש על בין 9 ל-11 שנות מאסר בפועל.

7. בקביעת מתחם הענישה בגין העבירה נשוא האישום השני, בית המשפט ציין כי נסיבות ביצוע העבירה הינן חמורות, בהתחשב בכך שבן נעים השתמש בכלי נשק קר וניסה לדקור באמצעותו שוטר. בית המשפט עמד על כך שהמשיבה עתרה לקבוע, לעניין אישום זה, מתחם ענישה שינוע בין מספר חודשי מאסר אשר יכול ויורצו בעבודות שירות, עד 18 חודשי מאסר בפועל. בית המשפט קבע כי הרף התחתון של המתחם צריך להיות גבוה יותר נוכח חומרת נסיבות ביצוע העבירה, וכי הרף העליון שהוצע על ידי המשיבה מקובל עליו, אף כי לשיטתו יש גם בו משום הקלה עם בן נעים. בתוך כך, לאחר סקירת פסיקה שנסיבותיה דומות לנסיבות המקרה דנן, העמיד בית המשפט המחוזי את מתחם הענישה בגין העבירה נשוא האישום השני על בין 9 ל-18 חודשי מאסר בפועל.

8. בגזירת עונשו של בן נעים בתוך המתחם, ציין בית המשפט המחוזי כי לבן נעים, שהינו יליד שנת 1986, ישנו עבר פלילי מכביר הכולל 26 רישומים, אשר חלקם נוגעים לעבירות אלימות ורכוש כגון שוד מזוין, חבלה כשהעבריינין מזוין, פגיעה, תקיפה הגורמת חבלה של ממש לבן זוג, תקיפה סתם של בן זוג, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, חטיפת ארנקים, מעשה מגונה תוך שימוש בכוח או באיומים, ועבירות נוספות רבות.

בית המשפט המחוזי ציין כי בגין עבירות רבות אלו הוטלו על בן נעים, במצטבר, למעלה מ-22 שנות מאסר, כאשר חלק מגזרי הדין כללו מאסרים ממושכים בפועל. כמו כן, בית המשפט ציין כי לחובתו של בן נעים עומדים שני מאסרים מותנים בני הפעלה בני 6 חודשים כל אחד.

עמוד 3

בית המשפט המחוזי הוסיף כי בן נעים לא ביקש הגשת תסקיר בעניינו. מנגד, בית המשפט ציין כי מתסקיר נפגעת העבירה באישום הראשון עולה כי האירוע נושא האישום הראשון גרם לשינוי משמעותי באורח חייה. כך, בעוד שלפני האירוע התנהלה המתלוננת באופן עצמאי לחלוטין, סבלה מבעיות בריאותיות קלות באופן יחסי, והייתה מעורבת בחיי הקהילה; לאחר האירוע חלה ירידה דרסטית במידת העצמאות של המתלוננת עד שהיא נאלצה לעזוב את ביתה ולעבור להתגורר בסמוך לביתה של בתה. כמו כן, צוין כי חלה התדרדרות משמעותית במצבה הרפואי והנפשי של המתלוננת, וכי היא סובלת מחרדות רבות.

על רקע נתונים אלו, ציין בית המשפט המחוזי כי היה נכון להטיל על בן נעים ענישה ברף העליון של המתחם. ואולם, לאור העובדה שכפועל יוצא מקבלת האחריות לא נדרשה המתלוננת להעיד ולשחזר את הפגיעה הקשה בה, מצא בית המשפט המחוזי כי יש להעמיד את הענישה בגין האירוע הראשון באמצעו של המתחם.

בית המשפט המחוזי הוסיף כי גם ביחס לעבירה נשוא האישום השני, יש להתחשב בקבלת האחריות מטעם בן נעים ולקבוע ענישה באמצע המתחם. כמו כן, לאור קבלת האחריות, נותר בית המשפט לבקשתו של בן נעים לחפוף בחלקה את הענישה המוטלת בגין שני האישומים, כך שיוטל על בן נעים עונש אחד כולל בגין שני האישומים.

אשר למאסרים המותנים של בן נעים, הורה בית המשפט המחוזי על הפעלתם בחופף זה לזה, גם זאת נוכח קבלת האחריות.

כך, בסיכומו של דבר, בית המשפט המחוזי הטיל על בן נעים עונש מאסר בפועל לתקופה של 11 שנים, ממנה ינוכו ימי מעצרו מיום 9.3.2022. כמו כן, בית המשפט המחוזי קבע כי לתקופה זו יתווספו 6 חודשי מאסר בפועל בגין הפעלת שני המאסרים המותנים של בן נעים, כך שבסך הכל ירצה בן נעים 11 וחצי שנות מאסר בפועל בניכוי ימי מעצרו כאמור לעיל. בנוסף, בית המשפט המחוזי הטיל על בן נעים מאסר על תנאי לתקופה של 18 חודשים, שיופעל ככל שבן נעים יעבור עבירת אלימות נוספת בתוך שלוש שנים משחרורו; וכן חייב את בן נעים בתשלום פיצויים למתלוננת בסך של 100,000 ש"ח.

9. בגזירת עונשו של המערער בע"פ 2796/23, מר שמעון לוי (להלן: לוי), ציין בית המשפט המחוזי כי גם ללוי, שהינו יליד שנת 1965, עבר פלילי מכביר הכולל 26 רישומים בשורה ארוכה של עבירות הכוללת עבירות אלימות ורכוש, בדומה לאלו אשר פורטו לעיל בעניינו של בן נעים. בית המשפט הוסיף כי לבקשתו של לוי הוגש תסקיר בעניינו, במסגרתו צוין כי ישנו קושי להמליץ על שילובו במסגרת טיפולית מחוץ לגבולות שב"ס; כי הסיכון להישנות מעורבות בהתנהגות אלימה הינו גבוה; וכי חומרת העבירות במידה שתתבצענה עלולה להיות בדרגה גבוהה. בדומה לקביעה בעניינו של בן נעים, ומאותם השיקולים, בית המשפט המחוזי מצא כי יש לגזור את עונשו של לוי באמצע המתחם. בתוך כך, בית המשפט המחוזי גזר על לוי מאסר בפועל לתקופה של 10 שנים בניכוי ימי מעצרו; מאסר על תנאי לתקופה של 18 חודשים שיופעל ככל שלוי יעבור עבירת אלימות נוספת בתוך שלוש שנים משחרורו; ופיצוי כספי למתלוננת בסך של 100,000 ש"ח.

ערעורו של לוי

10. בערעורו, טוען לוי כי בית המשפט המחוזי החמיר בעונשו יתר על המידה. לוי אינו חולק על קביעתו של בית המשפט המחוזי לפיה יש מקום לקבוע את עונשו באמצע המתחם. עם זאת, לטענתו של לוי, עיון בגזרי דין שניתנו בנסיבות הדומות לנסיבות דן, מלמד כי מתחם העונש שקבע בית המשפט המחוזי מחמיר יתר על המידה. בתוך כך, לוי מפנה לשורה ארוכה של פסקי דין, אשר בחלקם הופעלה כלפי קשישים אלימות קשה מזו שהופעלה כלפי המתלוננת בענייננו, אך נקבעו בהם מתחמים מקלים מזה שנקבע במקרה דן. על רקע זה, ומבלי להמעט מחומרת מעשיו, טוען לוי כי הפסיקה אליה הפנה מלמדת כי היה על בית המשפט המחוזי לקבוע את תחתית המתחם ככזו הנעה בין 5-6 שנות מאסר בפועל.

11. טענה נוספת שמעלה לוי בערעורו הינה כי הפיצוי הכספי שהוטל עליו חורג באופן משמעותי מהענישה הנוהגת במקרים דומים. בתוך כך, לוי מפנה למספר פסקי דין בהם נפסקו פיצויים שהנמוך ביניהם עומד על סך של 10,000 ש"ח והגבוה על סך של 25,000 ש"ח. על רקע זה טוען לוי כי הענישה הנוהגת ביחס לרכיב הפיצוי מגלמת טווח פיצוי שנע בין 10,000-25,000 ש"ח. לשיטתו כך יש לקבוע גם בענייננו.

ערעורו של בן נעים

12. אף בן נעים טוען בערעור כי בית המשפט המחוזי החמיר בעונשו יתר על המידה. בדומה ללוי, גם בן נעים טוען כי מתחם הענישה שנקבע ביחס לעבירה נושא האישום הראשון הינו מחמיר יתר על המידה, תוך שהוא מפנה בהקשר זה לפסיקה דומה לזו שהפנה אליה לוי. נוסף על כך, בן נעים טוען כי גם בעבירה נשוא האישום השני החמיר בית המשפט יתר על המידה בקביעת המתחם, תוך שהוא מפנה בהקשר זה לפסיקה שהענישה המקלה ביותר שהוטלה במסגרתה עומדת על 5 חודשי מאסר בפועל, והמחמירה ביותר עומדת על 12 חודשי מאסר בפועל. כמו כן, בדומה ללוי, אף בן נעים טוען כי הפיצוי הכספי שהוטל עליו חורג בחומרתו מהענישה הנוהגת בנסיבות דומות, וטוענו בעניין זה לזה של לוי.

13. בשונה מלוי, בן נעים טוען כי בית המשפט המחוזי שגה עת שקבע כי יש למקם את עונשו באמצעו של המתחם. בהקשר זה, בן נעים טוען כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספק לנסיבותיו האישיות, ובהן ילדותו הקשה בשולי החברה הישראלית; העובדה כי הוריו, אשר נפטרו בעודו צעיר, סבלו מהתמכרויות קשות לסמים ולהימורים; העובדה כי נחשף לחברה שולית בעודו צעיר וסבל במשך שנים מהתמכרות לסמים; והעובדה כי כבר בחקירתו במשטרה הודה במיוחס לו, הביע חרטה, וגילה אמפתיה כלפי המתלוננת.

14. עוד מוסיף וטוען בן נעים כי יש ליתן משקל מיוחד בעניינו לעובדה כי אחיו הינו עד מדינה בפרשייה מורכבת בדרום הארץ, וכי בהתאם לכך ולמען בטחונו שוהה בן נעים בהפרדה ארצית מלאה ועתיד לרצות את עונשו מבודד מכל אדם. לשיטתו של בן נעים, עובדה זו צריכה לבוא לידי ביטוי כשיקול מקל בגזירת דינו.

הדין בערעורים

15. ביום 27.12.2023 התקיים דיון בפנינו בערעורים דן. במסגרת טיעוניהם בעל פה חזרו באי כוחם של המערערים על טיעוניהם הכתובים, כפי שאלו תוארו לעיל. בתשובה לערעורים טענה באת כוח המשיבה כי במקרה דן

יש ליתן משקל משמעותי לתוצאות העבירה נשוא האישום הראשון, ולהשפעותיה על חייה של המתלוננת כפי שאלו מתוארות בתסקיר נפגעת העבירה. באת כוח המשיבה הטעימה כי לעמדתה המדובר בנסיבה מחמירה אשר יש להביאה בחשבון בגזירת דינם של המערערים.

16. בתשובה לטענת בן נעים כי העובדה שהוא צפוי לרצות את עונשו בבידוד לא נקלחה בחשבון, ציינה באת כוח המשיבה כי חרף חומרתו של המקרה דנן נתן בית המשפט המחוזי לבן נעים מספר "הנחות", ובהן העובדה כי גזר עליו עונש מאסר אחד כולל בגין הרשעתו בעבירות שבאישום הראשון ובאישום השני, והעובדה כי קבע ששני המאסרים על תנאי שהופעלו ירצו בחפיפה. באת כוח המשיבה ציינה כי לשיטתה, ניתן לראות ב-"הנחות" אלו כ-"מקזזות" את ההתחשבות בכך שבן נעים ירצה את עונשו בבידוד.

17. אשר לטענות בעניין גובה הפיצוי הכספי, באת כוח המשיבה הטעימה כי ההשוואה למקרים אחרים בהם נפסקו פיצויים נמוכים יותר אינה במקומה. זאת, שכן לשיטתה, יש להסתכל בעניין זה על תמונת הנזק שנגרמה למתלוננת, אשר חייה השתנו מן הקצה אל הקצה, וכעת, בעקבות שאירע לה, היא נזקקת לטיפול ולתמיכה בהיקפים ניכרים המכבידים על בני משפחתה מבחינה כלכלית. כמו כן, נטען כי ככל שלמערערים ישנו קושי כלכלי לשאת בתשלום הפיצויים שהוטלו עליהם, יש ביכולתם לפנות למרכז לגביית קנסות בבקשה לפרוס את תשלום הפיצויים לתשלומים בהם הם יוכלו לעמוד.

דיון והכרעה

18. בפסיקתו של בית משפט זה הודגשה לא אחת החומרה היתרה שנודעת לעבירת השוד כשהיא מופנית כלפי קשישים. כך, צוין כי:

"...המעשה של שוד קשישים, תוך שימוש באלימות, הוא מעשה אלימות מן החמורים ביותר. מדובר בניצול חמור, בזוי, של חוסר הישע של הקורבן, נטילת מעותיו ורכושו והותרתו מצולק בגופו ובנפשו. לא רק קורבן השוד נפגע. נפגעים עמו כל הנמנים על שכבות הגיל האלה - המאבדים את הבטחון ביכולתם לקיים חיים עצמאיים, ונפגעים באיכות חייהם בשל עצם החרדה שמוטבעת בהם בעת שהם לומדים על ביצוע העבירות מסוג זה" (ע"פ 2800/08 מדינת ישראל נ' דוידוב, פסקה 2 לפסק דינו של המשנה לנשיאה א' ריבלין (21.7.2008)).

דברים אלו מתארים היטב גם את נסיבות האירוע נשוא האישום הראשון, אשר איש אינו יכול להישאר אדיש למקרא תיאורן.

19. ואולם, כפי שנזדמן לי להעיר בעבר, העובדה כי נסיבות המקרה קשות ומרתחות את הדם, אינה פותרת אותנו מחובתנו, על פי תיקון 113 לחוק העונשין, לבחון האם מתחם העונש שנקבע עולה בקנה אחד עם הפסיקה הנוהגת בנסיבות דומות. זאת, שהרי "הפסיקה הנוהגת (ובעיקר פסיקתו של בית משפט זה), הינה, לדעתי, נקודת מוצא ואבן פינה בקביעת מתחם הענישה בכל מקרה נתון" (ע"פ 1589/23 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקה 5 לחוות דעתי ((7.8.2023)).

לפי עקרון זה אנהג גם עתה.

א. קביעת המתחם ההולם בעבירה נשוא האישום הראשון

20. טענתם העיקרית של המערערים הינה כי המתחם שקבע בית המשפט המחוזי בעניין העבירה נשוא האישום הראשון, הינו מחמיר יתר על המידה נוכח הפסיקה הנוהגת בעבירת שוד בנסיבות מחמירות בנסיבות הקרובות לענייננו.

21. אכן, עיון בפסיקה מלמד לכאורה כי בפסקי דין אשר נסיבותיהם דומות ואף חמורות מענייננו נגזרו עונשי מאסר קלים מאלו שנגזרו על המערערים במקרה דנן (ראו, למשל: ע"פ 7269/21 מדינת ישראל נ' גבריל (7.4.2022) (להלן: עניין גבריל), שם נגזר על משיבים אשר התפרצו לביתו של המתלונן, כפתו אותו, הכו אותו, כיסו את פניו במגבת ונמלטו מביתו בעודו כפות ומדמם, עונשים של 40 ו-60 חודשי מאסר בפועל; ע"פ 1660/19 Kvartskhava נ' מדינת ישראל (23.10.2019) (להלן: עניין Kvartskhava), שם נגזר על כל אחד מהמערערים, אשר התפרצו לבית קשיש, כפתו אותו, הכו אותו, כיסו את פניו וקשרו חגורה סביב צווארו, עונשים של 7 שנות מאסר בפועל לכל אחד מהם; ע"פ 2471/21 מדינת ישראל נ' אבו ערישה (16.1.2022) (להלן: עניין אבו ערישה), במסגרתו נגזר על המשיב אשר שדד קשיש באיומי סכין, היכה אותו במכות אגרוף וכפת אותו, עונש של 63 חודשי מאסר בפועל; ע"פ 1370/23 מדינת ישראל נ' זידאת (18.7.2023) (להלן: עניין זידאת), שם נגזר על המשיב אשר שדד באלימות אדם כבן 71 עונש של 45 חודשי מאסר בפועל; ע"פ 280/23 מדינת ישראל נ' Abker (18.5.2023) (להלן: עניין Abker), שם נגזר על המשיב אשר שדד באלימות אדם כבן 74 עונש של 48 חודשי מאסר בפועל; ע"פ 1985/20 קוגן נ' מדינת ישראל (22.4.2021) (להלן: עניין קוגן), שם נגזר על המערער אשר שדד באלימות קשיש כבן 92 עונש של 5 וחצי שנות מאסר בפועל).

כמו כן, בפסקי דין בהם נגזרו עונשי מאסר הקרובים לאלו שנגזרו בענייננו, מדובר היה במקרי שוד בהם הופעלה כנגד הקשישים אלימות חמורה מזו שהופעלה כנגד המתלוננת בענייננו (ראו, למשל: בע"פ 2163/05 אלייב נ' מדינת ישראל (12.12.2005), שם נגזרו על מערערים שהכו זוג קשישים במכות קשות וגרמו להם חבלות גופניות חמורות מאלו שאירעו בענייננו, עונש של 9 שנות מאסר בפועל; ע"פ 8788/08 זיאד נ' מדינת ישראל (7.4.2011) (להלן: עניין זיאד), שם נגזר על המערער, אשר איים על קשישה באמצעות סכין וגרם לשבר באפה, עונש של 9 שנות מאסר בפועל; ע"פ 4921/11 דלאשה נ' מדינת ישראל (9.7.2012) (להלן: עניין דלאשה), שם נגזרו על שלושה מערערים אשר איימו על קשיש באמצעות מספרים וגרמו לחבלה בראשו שכתוצאה ממנה הוא דמם, עונשים של 8, 9 ו-7 שנות מאסר בפועל; ע"פ 7961/07 מדינת ישראל נ' שכטר (19.3.2008), שם נגזר על המשיב אשר שדד קשישה באלימות תוך שהוא כופת את ידיה ורגליה, מכבה עליה סיגריה, ושופך עליה אקונומיקה, כאשר כתוצאה מכך נגרם לה נזק קבוע בדרכי הנשימה, עונש של 13 שנות מאסר בפועל).

22. ואולם, בענייננו ישנן שתי נסיבות יוצאות דופן אשר הופכות את הפגיעה בערכים המוגנים שבבסיס העבירה לקשה במיוחד, אשר יש בהם כדי להצדיק קביעת מתחם ענישה מחמיר:

ראשית, לדעתי יש ליתן משקל של ממש לגילה המופלג של המתלוננת. חומרתה היתרה של עבירת השוד כאשר היא מכוונת כלפי אוכלוסיית הקשישים נובעת, בין היתר, מסימון אוכלוסיית הקשישים כיעד מתוך תקווה כי אוכלוסייה זו לא תוכל להגן על עצמה (ראו: ע"פ 3307/08 מדינת ישראל נ' טועמי (4.3.2009); עניין זידאת, בפסקה 4). כפי שידוע לכל, בעת הנוכחית אין דינו של "קשיש" המצוי בעשור השמיני לחייו, כדינו של קשיש המצוי בעשור התשיעי או העשירי

עמוד 7

לחיו, לא מבחינת תפקודו באופן כללי, ולא מבחינת יכולתו להגן על עצמו מפני מתקפה אלימה על גופו ועל רכושו. לפיכך, לשיטתי, כאשר מעשה שוד אלים מכון כלפי קשיש המצוי בעשור מאוחר ביותר בחייו, כפי שהדבר בנסיבות דנן, הפגיעה בערכים המוגנים שבסיס עבירת השוד בנסיבות מחמירות הינה קשה במיוחד, באופן המצדיק קביעת מתחם ענישה מחמיר יותר.

פרט לעניין קוגן ולעניין דלאשה (אשר העונש שהוטל במסגרתו חמור משמעותית מזה שנגזר על המערערים בענייננו, אך גם נסיבותיו חמורות יותר), המתלוננת בדנן - אשר הייתה בת 92 בעת ביצוע העבירה - מבוגרת במידה ניכרת מנפגעי העבירה ביתר פסקי הדין שנסקרו לעיל. כפי שציינתי, לשיטתי מדובר בעובדה בעלת חשיבות ניכרת בקביעת מתחם העבירה המתאים בענייננו.

שנית, מקריאת תסקיר נפגעת העבירה בעניינה של המתלוננת, עולה כי תוצאת העבירה נשוא האישום הראשון הייתה קשה במיוחד. כפי שצוין בתסקיר, חרף גילה המתקדם, לפני קרות האירוע נשוא האישום הראשון ניהלה המתלוננת אורך חיים עצמאי ואקטיבי. האירוע נשוא האישום הראשון צילק את נפשה ואת גופה ושינה את אורחות חייה באופן דרסטי. הדברים באים היטב לידי ביטוי בתסקיר נפגעת העבירה בו צוין כי:

"בשיחה עמנו, [המתלוננת] תיארה, תוך תחושת אובדן קשה, את תפקודה בתקופה שטרם הפגיעה. לדבריה, היא התגוררה בגפה, תפקדה והתניידה באופן עצמאי, בישלה עבור עצמה, ודאגה לצרכי הבית ולניהולו, לצד הסתייעות חלקית בבני משפחתה. כאמור, לקחה גם חלק בפעילויות קשישים בעיר מגוריה. על רקע האמור, ניכר כי אחד מתחומי הנזק המשמעותיים שחוהו כיום [המתלוננת], קשור במהפך הקיצוני שחל בתפקודה והשינוי הדרמטי שחל בחייה בעקבות הפגיעה. כפי שתואר לעיל, [המתלוננת] מתמודדת עם התדרדרות במצבה הבריאותי ועם פגיעה בעצמאות שלה בעקבות זאת. כיום, היא סובלת מכאבים כרוניים בגופה, מתקשה בהליכה ארוכה ואיננה יוצאת בגפה מביתה. כמו כן, על רקע מוגבלותה כיום היא איננה מצליחה לבשל או להחזיק דברים כבדים במעט, אף לא סיר בישול. בתה מגיעה לביתה בשעות הבוקר המוקדמות ומכינה לה ארוחת בוקר ומלווה אותה להסעה של מועדון הקשישים ובשעות הערב מגיעה שוב על מנת לסייע לה להכין את ארוחת הערב. אלמנט המשקף להערכתנו את התדרדרותה במצבה הרפואי והפיזי של [המתלוננת] הינו נזקקותה כיום למטפלת [...] המטפלת מגיעה לביתה מספר שעות בכל יום ומסייעת לה להתקלח וכן בצרכיה האחרים, פעולות בסיסיות, אותן ביצעה [המתלוננת], בכוחות עצמה טרם אירוע הפגיעה, כאמור" (ההדגשות הוספו - י' כ').

ובסיכום התסקיר נכתב כי:

"מדובר בקשישה, אשר טרם הפגיעות בה ועל אף גילה המתקדם, ניהלה חיים מלאים, תפקדה וניהלה את חייה באופן עצמאי ובהתאם לרצונה וצרכיה, על פי רוב, ותפקדה באופן מותאם לגילה. במהלך אירוע התקיפה חוותה אלימות קשה, פחד וחרדה קיומיים אשר הותירו אותה עם תסמינים פוסט-טראומתיים קשים. תקיפתה הקשה, שהתרחשה באופן פתאומי בביתה, יצרה תחושה של שבר רגשי ונפשי עמוק, אובדן בטחון ואמון בעצמה, בעולם ובבני אדם.

[המתלוננת] נאלצה לעזוב את ביתה, משכנה הפרטי שהיה עבורה מקום של ביטחון ומשמעות, לבית שהוא זר לה. היא מתמודדת מאז נפגעה עם דריכות מתמדת, רגזנות, וחרדה כשהיא בתחושה של חולשה, ועם כוחות מועטים להשקעה בשיקומה. לכל אלו השפעה על מצבה הבריאותי ועל יכולותיה התפקודיות".

מהדברים שלעיל ניתן להבין כי המתלוננת כיום היא איננה אותו אדם שהייתה עובר לאירוע נשוא האישום הראשון. מעבר לפגיעות הפיזיות שסבלה, האירוע הנ"ל שלל מהמתלוננת את העצמאות שהיא נהנתה ממנה קודם לכן, אשר הינה נכס יקר ונדיר בגילה המבוגר. לשיטתי, גם בתוצאה קשה זו יש כדי להצדיק קביעת מתחם ענישה מחמיר בנסיבות דנן.

23. ודוק, אינני נדרש לקבוע כי מתחם הענישה שקבע בית המשפט המחוזי ביחס לעבירה נשוא האישום הראשון הוא המתחם המדויק שהיה עליו לקבוע. כידוע, הלכה היא שערכאת הערעור אינה נוהגת להתערב בחומרת העונש שקבעה הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים שבהם גזר הדין סטה משמעותית ממדיניות הענישה הנוהגת או כשנפלה בו טעות בולטת (ע"פ 7238/22 עמאש נ' מדינת ישראל, פסקה 4 והאסמכתאות שם (14.12.2022)). בתנן לנסיבות החמורות ויוצאות הדופן שאירעו בענייננו כמתואר לעיל, סבורני כי המתחם שקבע בית המשפט המחוזי אינו חורג משמעותית מהמתחם שהיה ראוי לקבוע בנסיבות המקרה.

ב. קביעת המתחם ההולם בעבירה נשוא האישום השני

24. כאמור לעיל, בית המשפט המחוזי העמיד את מתחם הענישה ביחס לעבירה נשוא האישום השני על בין 9 ל-18 חודשי מאסר בפועל. בערעורו טוען בן נעים כי מתחם זה הינו מחמיר יתר על המידה, תוך שהוא מפנה לפסיקה ממנה עולה, לכאורה, כי מתחם הענישה המתאים לעבירה של ניסיון לתקיפת שוטר בנסיבות מחמירות שבוצעו בנסיבות הדומות לענייננו, עומד על בין חודש לבין 12 חודשי מאסר בפועל.

אין בידי לקבל טענה זו.

25. בחינת פסיקתו של בית משפט זה בעבירה נשוא האישום השני, מלמדת כי מתחם הענישה שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי אינו חורג מהענישה הנוהגת בגין עבירה זו בנסיבות דומות, ודאי לא במידה המצדיקה את התערבות ערכאת הערעור. כך, בצד פסקי הדין אליהם הפנה במערער (רע"פ 4244/19 טובול נ' מדינת ישראל (26.6.2019); רע"פ 1860/07 נחמני נ' מדינת ישראל (14.6.2007); רע"פ 8748/10 נמירי נ' מדינת ישראל (7.12.2010)), בהם נפסקו עונשים של חודש ויום, 7 חודשי מאסר בפועל, ו-5 חודשי מאסר בפועל, בהתאמה; ניתן לאתר פסיקה בה הוטלו בנסיבות דומות, או קלות מענייננו, עונשים כבדים בהרבה.

כך, בפסק הדין ברע"פ 1922/11 רחמימוב נ' מדינת ישראל (17.3.2011), עליו הסתמך גם בית המשפט המחוזי, בית משפט זה לא התערב בעונש של 28 חודשי מאסר בפועל; ברע"פ 4648/21 פרידמן נ' מדינת ישראל (6.7.2021) הוא נמנע מלהתערב בעונש של 12 חודשי מאסר בפועל; וברע"פ 2324/05 פרץ נ' מדינת ישראל (16.6.2005) נותר על כנו עונש של 24 חודשי מאסר בפועל (כאשר 12 חודשים מתוכם מקורם בהפעלת מאסר מותנה).

אשר על כן, בהינתן הענישה הנוהגת כפי שהיא משתקפת מפסקי הדין שנסקרו לעיל, ובשים לב לכך שבענייננו תקיפת השוטר כללה ניסיון לדקירה באמצעות מספריים, נסיבה המוסיפה לחומרה ביחס לפסיקה אליה הפנה בן נעים, סבורני כי אין מקום להתערב במתחם הענישה שקבע בית המשפט המחוזי בעניין זה, וכתוצאה מכך גם לא בעונש

ג. גובה הפיצוי הכספי שהושת על המערערים

26. כפי שציינתי מעלה, טענה נוספת שטענו המערערים הינה שגובה הפיצויים שנפסק לטובתם, בסך 100,000 ש"ח לכל אחד מהם, חורג במידה ניכרת מהמדיניות הנוהגת בפסיקה ביחס למקרים דומים. עיון בפסקי הדין שנסקרו לעיל תומך בטענה זו. כך, בעניין Kvartskhava, נפסק פיצוי כספי בסך של 15,000 ש"ח לכל אחד מהמערערים, ובסך הכל 30,000 ש"ח. בעניין גבריל נפסק לחובת כל אחד משלושת המשיבים פיצוי כספי בסך 3,000 ש"ח, וערעור המדינה על סכום הפיצויים נדחה תוך שצוין כי: "הגם כי מדובר בפיצוי בשיעור נמוך יחסית, משאין מדובר בסטייה קיצונית משיעור הפיצוי הראוי" (שם, בפסקה 18 לפסק דינו של השופט ד' מינץ). גם בפסקי הדין האחרים שנסקרו לעיל נפסקו לחובת הנאשמים פיצויים בסכום נמוך משמעותית מאלו שפסקו בדנן (בעניין אבו ערישה נפסקו לגבי כל אחד מהמשיבים פיצוי כספי בסך 10,000 ש"ח, ובסך הכל 30,000 ש"ח; בעניין זיאדת הוטל על המשיב פיצוי כספי בסך 5,000 ש"ח; ובעניין Abker נפסק על המשיב פיצוי כספי בסך 3,000 ש"ח).

ככל שידיעתי משגת, פסק הדין בו נפסקו הפיצויים הגבוהים ביותר בנסיבות הקרובות לענייננו, הוא פסק הדין בעניין קוגן, שם נפסק פיצוי בסך של 60,000 ש"ח.

לפיכך, דומה שהפיצויים שנפסקו לחובת המערערים בנסיבות דנן אכן חורגים מהמדיניות הנוהגת בעניין זה.

27. כאמור לעיל, בדיון בפנינו עמדה באת כוח המשיבה על כך שהפיצויים שנפסקו לטובת המתלוננת נועדו לפצות אותה על הנזק הרב שנגרם לה בגין האירועים בגינם הורשעו המערערים, ומשכך אין מקום להשוואה לסכומי פיצויים שנפסקו במקרים דומים אחרים. טענה זו, בנוסחה הגורף, אינה נקיה מספקות, משני טעמים: ראשית, כאמור לעיל, גם ביחס לרכיב הפיצוי ההלכה הינה כי שומה על בית המשפט לקבעו תוך התחשבויות במדיניות הנהוגה בפסיקה (ע"פ 1062/19 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 21-22 לפסק דינו של השופט א' שטיין (9.7.2019)). שנית, אף שהפיצוי לפי סעיף 77 לחוק העונשין נועד בעיקרו לשפות את הנפגע על הנזק והסבל שנגרמו לו עקב ביצוע העבירה, מטרת פיצויים אלו אינה מתן פיצוי מלא לנזקם של נפגעי עבירה. כפי שנפסק בעניין זה:

"פסיקת פיצוי לפי סעיף זה לא נועדה למצות את הנזק הכולל שנגרם לנפגע העבירה, לו עומדת הזכות להגיש תביעה אזרחית בגין מלוא נזקיו. הפיצוי בהליך הפלילי נבדל במובן זה מן הפיצוי בהליך הנזיקי, בכך שהפיצוי בהליך הפלילי אינו מחייב הוכחת נזק מדויק - אך מאידך, הוא מתוחם יותר" (ע"פ 764/21 מדינת ישראל נ' אבו לבן, פסקה 23 לפסק דינו של השופט ג' קרא (21.4.2021); וראו גם: ע"פ 7186/19 טובי נ' מדינת ישראל, בפסקאות 12-13 לפסק דינו של השופט נ' סולברג (8.1.2020)).

28. יחד עם זאת, וחרף העובדה שהפיצויים שנפסקו לחובת המערערים חורגים בסכומם מאלו שנפסקו במקרים דומים, אינני סבור כי יש מקום להתערב בהם בנסיבות דנן, ואבאר:

כפי שציינתי לעיל, העבירה של שוד קשישים, תוך שימוש באלמוניות, היא עבירה חמורה שתוצאותיה, לעיתים קרובות, קשות הן. בעבירות אשר לשיטתי אינן חמורות מהעבירה של שוד קשישים, וגם תוצאתן אינה קשה יותר, נוהגת מדיניות של פסיקת פיצויים בסכומים גבוהים במידה ניכרת מזו הנוהגת ביחס לעבירה בה עסקינן, כמתואר לעיל (ראו, למשל: ע"פ 3341/14 קוואסמה נ' מדינת ישראל (3.11.2015), שם הושת על המערער אשר הורשע בביצוע מספר עבירות של גניבת רכב, פיצוי בסך של 100,000 ש"ח; ע"פ 867/13 מואטי נ' מדינת ישראל (31.10.2013), שם הושת על המערער אשר הורשע במספר עבירות של סחיטה באיומים פיצוי בסך של 100,000 ש"ח; וע"פ 205/19 לברוב נ' מדינת ישראל (7.6.2020), שם הורשע המערער בביצוע חבלה בכוונה מחמירה, והושת עליו פיצוי בסך 100,000 ש"ח). לפיכך, סבורני כי בשים לב לחומרתה היתרה של העבירה בה עסקינן והשלכותיה הקשות על קורבנות העבירה, המגמה המסתמנת מהפסיקה שנסקרה לעיל, באשר לסכום הפיצויים שנפסקים לחובת נאשמים המורשעים בעבירה זו, הינה מקילה יתר על המידה - וראוי כי בתי המשפט ינקטו במדיניות מחמירה יותר, ויפסקו לחובת המורשעים בעבירה זו פיצויים בסכומים גבוהים במידה ניכרת מאלו שנהגו עד עתה.

29. אמנם, נכון הוא כי בדרך כלל מקום בו בית משפט זה מורה על החמרה במדיניות הענישה הנוהגת, החמרה זו אינה מיושמת במלואה על אתר, בהתאם לעקרון ההדרגתיות בענישה (ראו, למשל: ע"פ 6235/22 מדינת ישראל נ' חסארמה, פסקה לפסק דינו של המשנה לנשיאה ע' פוגלמן (21.6.2023); ע"פ 1964/20 אספה נ' מדינת ישראל, פסקה 13 לפסק דינה של השופטת ע' ברון (12.8.2020); ע"פ 4406/19 מדינת ישראל נ' סובח, פסקה 24 לפסק דינו של השופט י' אלרון (5.11.2019)). ואולם, סבורני כי תחולתו של עקרון זה ביחס לפסיקת פיצויים לפי סעיף 77 לחוק העונשין הינה מוגבלת, נוכח העובדה שאין המדובר ב-"עונש", במובנו הקלאסי (ראו: רע"פ 01/2976 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 465, 459, 418 (2002); רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד סב(2) 813, 802 (2007); יורם רבין ויניב ואקי, דיני עונשין - כרך ג: הענישה הפלילית, 519-523 (מהדורה רביעית, 2022)).

כמו כן, בפסיקת פיצוי קיים כמובן גם צד רלוונטי נוסף - קורבן העבירה - אשר הפיצויים נפסקים לטובתו; וכנגד השיקול למצות את הדין בהדרגה עם הנאשם קיים שיקול של מתן פיצוי הולם לקורבן העבירה.

30. אשר על כן, על רקע האמור לעיל, ובהינתן חומרת נסיבות ביצוע העבירה בענייננו, ותוצאתן הקשה, סבורני כי הפיצוי שפסק בית המשפט קמא לחובת המערערים, בסך 100,000 ש"ח עבור כל אחד מהם, אינו מצדיק את התערבותנו.

ד. קביעת עונשו של בן נעים בתוך המתחם

31. נותר אפוא להתייחס לטענתו של בן נעים לפיה שגה בית המשפט המחוזי בקביעת עונשו בתוך המתחם. טענה זו נשענת למעשה על שתי תת-טענות נפרדות: הראשונה, כי בית המשפט המחוזי לא נתן משקל מספק לנסיבותיו האישיות; השנייה, כי בית המשפט המחוזי לא נתן דעתו על כך שבן נעים יאלץ לרצות את עונשו בבידוד.

32. אשר לתת-הטענה הראשונה - אכן, כעולה מטעונו של בן נעים, ניכר כי נסיבות חייו של בן נעים לא הקלו עמו. כמו כן, בדומה ללוי, לזכותו של בן נעים עומדת העובדה כי הוא הודה במיוחס לו ובכך חסך מהמתלוננת את הצורך להעיד על שאירע לה ולחיות מחדש את האירוע שהיה כה טראומטי עבורה. שני גורמים אלו בהחלט מהווים שיקולים לקולא בגזירת העונש בתוך המתחם.

יחד עם זאת, כפי שציין בית המשפט המחוזי בגזר דינו וכפי שעולה מתדפיס המידע הפלילי בעניינו, לחובתו של בן נעים עומדים 26 רישומים פליליים הכוללים הרשעות בעבירות אלימות ורכוש קשות. יתרה מכך, קיים לדעתי אינטרס ציבורי מובהק בהתרעת הרבים מביצוע עבירות שוד קשישים. לפיכך, בשקלול כלל המשתנים הנ"ל, סבורני כי נסיבות חייו הקשות של בן נעים אינן מצדיקות התערבות בעונש המאסר שנגזר עליו.

33. אשר לתת הטענה השנייה - איני מקל ראש בטענה לפיה יש להתחשב בעובדה שאת מאסרו יאלץ בן נעים לרצות בבידוד, נוכח האיומים עליו הנובעים מכך שאחיו הינו עד מדינה בפרשיית רצח. אין חולק על כך שחווית המאסר בתנאי הפרדה קשה ומורכבת יותר מחוויית המאסר הרגיל. לפיכך, מבחינת מידת החומרה, אין דינו של עונש מאסר בן 10 שנים שירוצה בבידוד, כדינו של עונש מאסר בן 10 שנים שירוצה בינות יתר אסירי הכלא.

בתשובה לטענה זו השיבה באת כוח המשיבה, בדיון בפנינו, כי יש "לקזז" את ההקלה שהיה מקום לתתה בשל העובדה כי בן נעים ירצה את מאסרו בידוד, אל מול "הנחות" אחרות שניתנו לו במסגרת גזר דינו - ובהן העובדה שבית המשפט המחוזי מצא להורות על חפיפה בין המאסרים המותנים שהופעלו; והעובדה כי בית המשפט המחוזי מצא לפסוק עונש מאסר אחד בגין שתי העבירות בהן הורשע בן נעים. טענה זו אינה מקובלת עליי. בית המשפט המחוזי הבהיר בגזר דינו, "ברחל בתך הקטנה", כי הסיבה שהוא מוצא ליתן בגינה את ה-"הנחות" האמורות, הינה העובדה שבן נעים הודה במיוחס לו וחסך מהמתלוננת את הצורך להעיד. העובדה כי בן נעים ירצה את עונשו בבידוד לא אוזכרה כלל בגזר דינו של בית המשפט קמא, ולא נלקחה בחשבון בגזירת העונש.

ברם, לאחר התלבטות, החלטתי שאין מקום לקבל את טענתו האמורה של בן נעים וזאת בעיקר משום שאורכה של התקופה בה יאלץ בן נעים לרצות את מאסרו בבידוד (כך במיוחד לאור העובדה שהצורך במאסר בתנאים אלו אינו נובע מבן נעים עצמו), ותנאי הבידוד לאורך אותה תקופה, אינם ידועים לעת הזאת. משכך, נראה לי כי, בנסיבות העניין דנן, יהיה זה לנכון שהשיקול דלעיל יישקל על ידי הגורמים המוסמכים במועד מאוחר יותר ולא ישפיע על עונשו של בן נעים, מראש.

סיכום הדברים

34. על בסיס הנימוקים המפורטים לעיל, אציע לחברי כי נדחה את הערעורים אשר בפנינו ונתיר את גזר דינו של בית המשפט קמא על מכונו.

ש ו פ ט

השופטת ד' ברק-ארז:

1. אני מסכימה עם חברי השופט י' כשר כי דין הערעור להידחות על שני ראשיו, לרבות בסוגיית גובה הפיצוי שהושת

עמוד 12

על המערער. עם זאת, בכל הנוגע לטעמים לדחיית הערעור בסוגיית הפיצוי דרכי מעט שונה, כפי שאבקש להבהיר.

2. חברי נדרש באריכות לגובה הפיצויים שנפסקו במקרים אחרים, ועל רקע זה התלבט באשר ל"מדיניות" המתאימה לפסיקת הפיצויים ולמה שהגדיר כ"החמרה" ביחס למקרים קודמים. בסופו של דבר, הוא קבע כי אף שהייתה במקרה זה חריגה בהיקף הפיצויים שנפסקו בהשוואה למקרים אחרים, הדבר משקף מדיניות ראויה, וכך דחה את הערעור גם בנקודה זו. כאמור, אני מסכימה לתוצאה, אך אני מוצאת קושי מסוים בהצגת הטעמים לה.

3. כידוע, על-פי ההלכה הפסוקה, הפיצוי הנפסק לנפגע העבירה בהליך פלילי לפי סעיף 77 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 הוא בעל אופי אזרחי (ראו: רע"פ 2976/01 אסף נ' מדינת ישראל, פ"ד נו(3) 418, 462-463 (2002); רע"פ 9727/05 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד סב(2) 802, 813-814 (2007); ע"פ 1076/15 טווק נ' מדינת ישראל, פסקאות 8-9 לפסק דיני (7.6.2016); דנ"פ 5625/16 אסרף נ' טווק בוקובזה, פסקה 6 לפסק דיני (13.9.2017) (להלן: עניין דיון נוסף טווק)). הפיצוי הניתן בהליך פלילי, אשר נפסק על דרך של אומדנה, מאזן בין הצורך להעניק לנפגע העבירה פיצוי ראשוני, מהיר ויעיל, גם אם אינו תואם בהכרח את מלוא נזקו, לבין הצורך למנוע את הפיכתו של הליך פלילי להליך אזרחי, בהיבט של הוכחת הנזק, על כל המשתמע מכך (עניין דיון נוסף טווק, בפסקה 14 לפסק דינה של השופטת א' חיות ובפסקאות 7, 11-12 לפסק דיני). תכלית זו אינה מתיישבת עם גישה דווקנית הנדרשת להשוואה להיקף הפיצויים שנפסקו במקרים אחרים. לאמיתו של דבר, אופיו האזרחי של הפיצוי הנפסק בהליך פלילי מחייב כי בכל מקרה ומקרה בית המשפט יקבע, בשים לב לנזק שנגרם לנפגע העבירה, מהו שיעור הפיצוי המתאים לנפגע הספציפי. כל זאת כמובן, מבלי לגרוע מכך שפסיקת הפיצוי בהליך פלילי אינה נעשית - מבחינת דרך היישום - בהתאם להוכחה מדויקת של הנזק (ראו: ע"פ 4666/12 גורבץ נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (8.11.2012); ע"א 6925/16 מדינת ישראל נ' ג'רחי, פסקאות 25-26 (12.5.2019)). על כן, ככל שהונחה תשתית עובדתית מתאימה לנזקו של נפגע העבירה - עניין שעשוי להיות לעתים שנוי במחלוקת (ראו למשל: ע"פ 2858/23 שיר נ' מדינת ישראל (1.4.2024)) - אין מקום להיצמד להשוואה לסכומים שנפסקו במקרים אחרים. הפסיקה אמורה להיות קונקרטי ומתאמת לנסיבות המקרה.

4. נסיבותיו של המקרה שבפנינו מדגימות היטב את הדברים. יש קושי בניסיון ללמוד מהפיצוי שהושת במקרי שוד אחרים על שיעור הפיצוי שראוי היה לפסוק במקרה זה. תסקיר נפגעת העבירה מלמד כי הנזקים שנגרמו לה, במישור הפיזי והנפשי, כתוצאה ממעשי המערערים אינם ניתנים עוד לתיקון. מאדם עצמאי ופעיל היא הפכה לשבר כלי. גם אם כוונת המערערים הייתה לשדוד את רכושה בלבד, תוצאת המעשים פגעה באופן אנוש גם בנפשה של המתלוננת. קשה על כן לקבל את הטענה כי הפיצוי שהושת על המערערים גבוה יתר על המידה במקרה זה. כך במקרה שבפנינו, ולשיטתי גם במקרים עתידיים שיבואו בפני בית המשפט יהיה מקום לבחון כל מקרה בהתאם לנסיבותיו. וזהו עוד הבדל פוטנציאלי בין גישתי לבין גישתו של חברי: בעוד שלשיטתו, מן הראוי להנהיג מעתה והלאה "מדיניות מחמירה יותר" בקביעת שיעור פיצויים לקשישים נפגעי עבירות שוד תוך שימוש באלימות, מנקודת מבטי שיעור הפיצויים צריך להוסיף ולהיקבע בהתאם לנזק שנגרם ולנסיבותיו של הנפגע - ללא "סימון" מראש של מדיניות מחמירה או מקלה.

5. לקראת סיום אוסיף, בהתייחס להערתו של חברי השופט ע' גרוסקופף, כי אין ספק שפסיקה בכל תחום אמורה להיות "שוויונית". אולם, ככל שמדובר בפיצויים, השוויון נגזר מן התשתית העובדתית ביחס לנזק כפי שזו הוצגה לבית

שופט

השופט ע' גרוסקופף:

אני מסכים לפסק דינו של חברי, השופט יחיאל כשר, לרבות בסוגיה לגביה חולקת עליו חברתי, השופטת דפנה ברק-ארז. הדרישה לפיה "הפסיקה אמורה להיות קונקרטיה ומותאמת לנסיבות המקרה", עליה עומדת חברתי בפסקה 3 לחוות דעתה, נכונה כידוע ביחס לכל רכיבי גזר הדין, ולא רק ביחס לרכיב הפיצוי. לפיכך אין היא יכולה להצדיק התעלמות ממקרים קודמים כשמדובר ברכיב הפיצוי, שעה שמקובל להתחשב בהם ביחס לרכיבי גזר דין אחרים, כדוגמת מאסר או קנס. גם סיווגו של רכיב הפיצוי הנפסק לנפגע עבירה בהליך פלילי כ"פיצוי ראשוני" בעל אופי אזרחי - מעין מקדמה על חשבון תביעת נזיקין פוטנציאלית, אין בה כדי להצדיק הימנעות מקביעת מדדים, המסייעים ביצירת האחדה, ולמצער, שונות סבירה (וכי פסיקת פיצוי תכוף בהליך נזיקי אינה צריכה להביא בחשבון את המדיניות המקובלת במקרים דומים?). לפיכך, בראייתי, עמדת חברי ביחס לפסיקת הפיצויים אינה מייצגת "גישה דווקנית" ממנה יש להימנע, אלא "גישה שוויונית" אליה אנו מחויבים.

שופט

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט י' כשר.

ניתן היום, ט' בניסן התשפ"ד (17.4.2024).

שופט

שופט

שופטת
